

sibiu
international
documentary
film festival

www.astrafilm.ro

PARAGRAFF

interviu

MICHAEL STEWART

memburu al juriului Astra Film Festival,
director Open City Docs Fest,
doctor în antropologie socială

Filmul documentar din România, pe drumul cel bun

Faceți parte din juriul Astra Film Festival încă de la început. Care sunt amintirile frumoase pe care le păstrați după atâția ani?

Filmele sunt cea mai frumoasă amintire pe care o am din toți acești ani, în primul rând. Sunt filme minunate pe care nu ai șansa să le vezi altfel, în Marea Britanie sau în altă parte. Și, în al doilea rând, tot spiritul festivalului este de neuitat, cu muzica sa, cu foarte multe oportunități de a sta de vorbă cu oamenii și de a te simți bine împreună cu ei, spirit care reflectă de fapt felul de a fi a lui Dumitru Budrala. Îmi aduc aminte și de anumite evenimente care s-au întâmplat într-un mediu social diferit de cel al festivalului, cum a fost proiecția de film pentru sătenii din Jina, sunt lucruri deosebite pe care nu am cum să le uit ușor!

Care este cea mai importantă schimbare pe care ați observat-o la festival de-a lungul anilor?

În primii ani a fost un eveniment a cărui amploare nu se compara cu cea actuală. Dar a acaparat tot mai mulți tineri, iar acum e un festival uriaș, cu foarte mulți străini care vin din toată lumea, cu un juriu internațional, în special anul acesta, și un program mult mai amplu.

Ce parte din Astra Film Festival v-a inspirat să creați festivalul Open City Docs din Londra?

Tot modul în care este organizat festivalul de la Sibiu m-a inspirat să-l organizez pe cel din Londra, am găsit aici multă voie bună, atât pentru organizatori cât și pentru oaspeți, și pe deasupra toată lumea învață foarte multe lucruri noi în același timp. Londra nu avea un festival de film documentar atât de bine organizat și de aceea am considerat că am cale liberă pentru a-l crea, în special pentru că am văzut de 20 de ani cum se face asta. De fapt,

măiestria cu care Dumitru combină filmul cu dezbateri, cu muzică și cu alte evenimente culturale, asta face din Astra Film un festival.

Ce părere aveți despre producția românească de film documentar?

Este foarte dificil să faci un film în România din cauza lipsei de fonduri, pentru că Ministerul Culturii nu sprijină astfel de activități și nu există o tradiție a filmului documentar înainte de 1990. Iar atunci când există bani, este foarte greu să faci filme pentru piața internațională și să spui o poveste simplă despre fapte bune sau fapte rele. Așadar, este foarte greu pentru producători să facă documentare complicate, costisitoare, care să vorbească

Germania publică broșuri care cuprind toate filmele documentare produse în țările lor pentru a ajuta exporturile acelor filme, pe când în România nu se face așa ceva, și asta îngreunează totul.

Aveți un regizor român de film documentar preferat?

Regizorul meu preferat de film documentar este vechiul meu prieten Dumitru Budrala, iar filmul lui, datorită titlului, poate fi considerat cel mai bun film documentar din România. Îmi plac foarte mult filmele realizate în acest stil de observație feeric, aici e vorba despre o explorare a unei lumi ascunse a țiganilor. Sunt însă și regizori tineri care fac filme uimitoare, ca de exemplu „Crulic – Drumul spre

despre ceea ce se întâmplă cu adevărat în anumite situații sociale, din cauza lipsei unui fond destinat filmelor documentare și a lipsei unei organizații care să se ocupe cu promovarea acestui gen de filme. Asta înseamnă că documentarele românești nu ajung pe piața internațională la fel de des ca cele ale altor țări. De exemplu, Cehia și

dincolo“, documentarul animat de anul trecut care mi-a plăcut foarte mult. La fel de mult mi-a plăcut „Păcătoasa Teodora“, pe care cineva l-a descris ca „pornografie creștină“. Nu sunt de acord cu descrierea aceasta, este un film excelent despre extazul de a deveni călugăriță, care arată că noua generație de regizori vine puternic din

spate. Și în ediția din acest an a festivalului avem un tânăr regizor român care acum locuiește în Germania (n.r. Șerban Tătaru) al cărui film, „Anatomia unei plecări“, este foarte inteligent și foarte bine făcut, îl recomand din toată inima!

Ați scris recent un eseu despre documentarele românești. Ne puteți spune câteva cuvinte despre această lucrare?

A fost mai degrabă o trecere în revistă a tendințelor în filmul documentar românesc și a provocărilor pe care cineștii au reușit sau nu să le depășească, așadar este mai mult un studiu asupra felului în care au apărut documentarele în România în ultimii 20 de ani. Într-un fel, România este între două situații. Ungaria, de exemplu, se confruntă cu un colaps al filmelor documentare, ei nu au nici măcar un singur film documentar bun, există un ONG care finanțează niște filme activiste îngrozitoare, extrem de plictisitoare. În Polonia, sunt două școli bune de film, iar studenții de acolo produc în fiecare an 10 - 15 filme bune, așadar au o producție serioasă. România este cumva la mijloc: există o mișcare a filmului documentar aici, nu atât de mare ca în Polonia, dar nici dezastruoasă ca în Ungaria.

Ne puteți spune câte ceva despre România, despre Sibiu, pentru că ați fost aici de atât de multe ori? Ce vă aduce înapoi de fiecare dată?

Prietenul meu Dumitru Budrala mă aduce înapoi la Sibiu de fiecare dată, dar este foarte plăcut pentru mine să vin la acest festival. Pe lângă faptul că văd filme foarte interesante, am ocazia și să cunosc oameni foarte interesanți, de data aceasta a fost directorul festivalului din Africa de Sud, dar sunt și alții, prieteni buni pe care i-am tot întâlnit aici de-a lungul anilor. Din păcate, nu am timp să vizitez Sibiu în timpul festivalului pentru că mă plimb doar între hotel, cinema și foaier, dar vara vin deseori cu copiii, în vacanță!

Corina David

AFF a jucat un rol important în dezvoltarea documentarelor românești

Care e diferența dintre un producător și un director de festival?

Directorul de festival plănuiește, supraveghează, are o viziune și o strategie pentru dezvoltarea festivalului, în timp ce producătorul creează și aduce la viață acele idei. Dar munca de echipă e cea care face un festival să fie minunat!

Ce ne puteți spune despre ZagrebDox?

Este un festival anual de filme documentare care are loc în Zagreb, Croația, în februarie-martie. A fost lansat în 2005, iar scopul său este de a le da spectatorilor și experților șansa de a privi mai îndeaproape documentare recente, de a stimula producția națională de documentare și de a sprijini coproducțiile internaționale și regionale. ZagrebDox este un festival specializat care prezintă documentare ale căror formă plină de imaginație și paletă de teme variată îl face unic în Croația și Europa. Următoare ediție, a zecea, va avea loc între 23 februarie și 2 martie.

Cât timp dedicați în fiecare an organizării festivalului?

Tot anul e dedicat organizării. Aproape imediat după terminarea unei ediții, ne apucăm de următoarea. Sunt foarte multe filme de văzut și întotdeauna e nevoie de idei pentru anul următor, pentru a face festivalul mai bun.

Apucați să vedeți și filmele pe îndelete sau sunteți prea ocupată pentru asta?

Toată lumea care e implicată în organizare este extrem de ocupată, datorită numărului mare de filme pe care le proiectăm. Încerc să văd cât mai multe, dar pe majoritatea le văd după festival, când îmi fac timp pentru asta.

Cum ați descrie relația dumneavoastră cu filmul documentar?

Am o pasiune mare pentru documentare. Țasta e și motivul pentru care lucrez la un festival de documentare. Pentru mine, documentarele au o anumită adâncime și mi se pare a fi un mod bun de a intra în

lumi diferite și pentru a descoperi noi emoții și adevăruri. Mereu am preferat documentarele filmelor de ficțiune, poate din cauza varietății de subiecte prezentate și privirii profunde pe care ne-o dau despre aspecte ale vieții diferite, dar actuale.

Ce părere aveți despre situația documentarului în România?

Cred că documentarele românești sunt foarte interesante. De-a lungul anilor, am văzut multe documentare românești incredibil de bune și sunt sigură că AFF a jucat un rol important în dezvoltarea și în creșterea popularității documentarelor române.

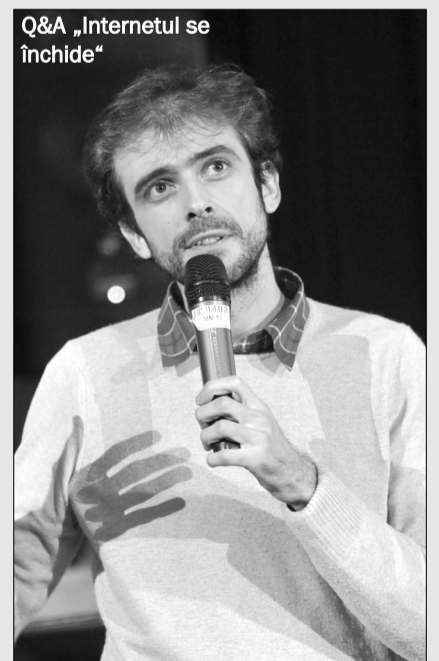
E vreun film care să vă fi marcat permanent?

Sunt atât de multe, e greu să aleg doar unul. Multe mi-au vorbit într-un mod special, m-au făcut să înțeleg lucruri noi sau chiar să-mi schimb punctul de vedere. Pentru mine, ăsta este cel mai important lucru când vine vorba de filme.

Interviu de Mihai Kolcsár

AFF
2013
în
imagini

Final de Astra Film Festival 20!

Primul premiu la ceremonia de închidere a festivalului de film Astra din Sibiu a fost înmănat de Cătălina Bucur în numele Digi24 și a fost oferit pentru debut al unui regizor din România. Premiul a fost câștigat de tânăra de numai 16 ani Elena Borcea, al cărei film „Familia mea pe scurt” ascunde semnele indubitabile ale unei voci auctoriale viguroase. Urcând pe scenă să-și primească premiul, Elena a fost copleșită de emoții, oferind astfel unul dintre cele mai memorabile momente din istoria ediției cu numărul 20. Participarea la Astra a fost cea mai faină chestie pe care a făcut-o până acum, potrivit declarație sale. Cine ar putea s-o contrazică?

Sânziana Pop, directoarea prestigioasei publicații Formula AS, a încercat să o rivalizeze pe Elena Borcea la capitolul emoții. Premiul Special Acordat Documentarului Românesc este oferit de 20 de ani în numele Formula AS, prietenie de durată care a început cu o „dragoste la prima vedere”. Prezentă pe scena festivalului, Sânziana Pop a ținut să precizeze că doar Dumitru Budrala, „un profesionist de excepție”, ar fi putut transforma acest proiect cultural într-o instituție națională. Premiul a fost acordat filmului „Afacerea Tănase” de Ionuț Teianu.

Premiul pentru Imagine de film documentar românesc a fost oferit CineLabs România trio-ului strălucit

compus din Mihai Andrei Leaha, Iulia Hossu și Andrei Crișan („Valea Plângerii”). Premiul pentru Cel mai Bun Documentar din Secțiunea Student a fost câștigat de Elke Margarete Lehrenkraus cu filmul „Romanță Lucidă”. Premiul a fost oferit de ICR.

Premiul Eco-Cinematograf, cu un juriu format din elevi ai Colegiului Național „Gheorghe Lazăr”, a revenit filmului „Țara cea Mică” de Nikos Dayandas. Premiul pentru Cel Mai Bun Documentar Românesc oferit de TVR a fost câștigat de Anca Hirte cu filmul „În Numele Primarului”. Regizoarea nu a putut fi prezentă, însă pe scenă a urcat protagonista filmului: mama cineastei, care a subliniat importanța festivalului, punând accent pe ceea ce înseamnă acesta pentru România.

Premiul pentru Cel Mai Bun Documentar din Europa Centrală și de Est, oferit de Consatul General al Germaniei, a fost acordat filmului „Anatomia Plecării” de Șerban Oliver Tataru.

Premiul pentru Cel Mai Bun Documentar Internațional, oferit de HBO România, a fost câștigat de filmul „Dansând singur” de Biene Pilavci.

Marele Premiu a fost înmănat de Emil Hurezeanu, care și-a început discursul cu o declarație de dragoste pentru orașul Sibiu. Juriul a fost reprezentat de regizorul Cristi Puiu, care, cu umorul său caracteristic, a prezentat marele câștigător: „Legile lui Mathew”.

După tradiție, festivalul s-a încheiat cu un discurs din partea domnului Dumitru Budrala, directorul festivalului, și a continuat în foaierea sălii Thalia, iar apoi în cel al Casei de Cultură a Sindicatelor. Cu aceasta, AFF 20 a ajuns la final. Trăiască Astra Film Festival 21!

Mihai Kolcsár

Kristin Brähler, voluntar în echipa festivalului:

Am văzut doar 2-3 filme, din păcate. Dar sper să recuperez mai târziu. Mi-a plăcut „Hello Stranger” foarte tare, cu atât mai mult cu cât mai întâi l-am întâlnit pe regizor, apoi am văzut filmul în cadrul festivalului și nu mă așteptam să fie așa, a fost amuzant!

vox pop de 5 stele PÉTER ECKSTEIN-KOVÁCS

În primul rând, al cătelea an sunteți la festival?

Nu știu exact, dar dacă-i ediția 20, poate că de vreo 18 ani... Cam așa. Sunt atât de perseverent și mulțumită soției mele, care face filme documentare și care sigur că este foarte legată de acest festival, deci aici eu sunt însoțitor care mai și prinde ceva din atmosferă și din filme până la urmă!

Cum vedeți evoluția festivalului în acești 18 ani de când veniți aici? S-a schimbat ceva?

Este foarte clar că e un festival care a crescut, și după ce-a crescut, a crescut, a crescut, după care a reușit să se mențină la un nivel foarte ridicat. Adică nu a avut nici-un fel de momente de cădere. Și asta pentru că întotdeauna organizatorii au știut să facă evenimente aici.

Cum apreciați activitatea lor? Aveți câteva cuvinte pentru ei?

Îi apreciez și e multă muncă și sudoare pentru ca noi să ne bucurăm de această atmosferă foarte destinsă și faină care însoțește festivalul. Dar cele mai importante rămân întotdeauna filmele.

Care credeți că este importanța filmului documentar acum, în contextul actual?

Filmul documentar este ancorat social-politic sau nu, dar în tot cazul e ceva care nu e de Hollywood, și important e că vorbim de un gen care poate să fie făcut cu cameră video cumpărată la reducere, în mall. Avem fiecare ranița de regizor de documentare în spate!

Care sunt așteptările dumneavoastră de la un film documentar? Preferați să aflați mai multe despre anumite locuri sau situații din lume, sau vă interesează modul în care e făcut documentarul?

Când mă uit la filme, nu sunt politician! (râde) Mă poate atinge orice. Chiar dacă evocă perioade trecute, cei mai mulți dintre documentariști oferă publicului informații corecte și actuale, ceea ce este atrăgător și important!

Diana Voinea și Cătălin Olaru

Masterclass Thomas Ciulei

Cătălin Sturza la conferința „România sub lupă. Cinema documentar în România ultimelor două decenii”

Olivier Magis la Q&A-ul care a urmat proiecției filmului „Ion”

Concertul „Cântice-n cerc”

interviu LESSEDI OLUKO MOCHE

membru al juriului AFF

Encounters Cape Town și Astra Sibiu, Începutul unei prietenii frumoase

Care este relația dumneavoastră cu festivalul Astra?

Legătura mea cu Astra a început când a fost trimisă o invitație festivalului de care mă ocup, Encounters din Africa de Sud, care are loc în Cape Town, dar și în Johannesburg. Am primit un email de la președintele festivalului Astra, în care mă invita să vin în România cu ocazia aniversării a 20 de ani de festival, și reacția mea a fost: „Extraordinar, ar fi fantastic!”. M-am gândit deja la Europa de Est și căutam moduri în care să intru mai serios în contact cu această zonă. Așa că ne-am scris și apoi mi-a propus să fac parte din juriu. Mi-am spus că asta ar fi ocazia perfectă de a interacționa cu filmele realizate în Europa Centrală și de Est. Așa că sper că relația noastră se va dezvolta în ceva frumos. Cred că cele două festivaluri și, probabil, cele două țări au destul de multe lucruri în comun, din punct de vedere istoric și ideologic, așa că abia aștept să pot explora relația mai departe.

Ce credeți despre filmele din competiție?

M-au impresionat filmele studenților din Centrul și Estul Europei, sunt voci care încep să se facă auzite în această regiune. Iar unul din lucrurile care mă preocupă este modul în care tinerii cineaști văd viața la peste 20 de ani de la căderea comunismului. Asta am observat că reiese din multe filme. Părinții lor s-au născut în țări care poate nu mai există, așa că sunt importante modul în care tinerii interpretează viața și soluțiile vizuale pe care le găsesc pentru a exprima cum arată acest nou tip de libertate în societatea în care trăiesc. Așadar, mi-a plăcut foarte mult să mă uit la aceste filme, cu o abordare subiectivă, mai mult decât socială. Nu sunt sigură că asta se întâmplă în regiune, dar asta este experiența mea ca membru al juriului. Este interesant și fascinant pentru că un lucru similar se întâmplă și în Africa de Sud, unde au trecut 20 de ani de la apartheid. Așa că există această discuție aproape paralelă între două colțuri ale pământului. Tinerii interoghează situația actuală și procesul este mai puțin dureros, o fac, într-un fel, detașat, dar cu dragoste.

Cum analizați filmele din competiție? Pe ce criterii vă bazați?

Criteriile cred că urmează trei direcții: povestea, structura poveștii și modul în care aceasta este prezentată, adică aspectul ei cinematic. Cum s-a folosit camera de filmat ca instrument, pentru că aceasta nu poate face decât ce vrea regizorul să facă. Al treilea criteriu este vocea cineastului în întregul film.

Sunteți și dumneavoastră programator...

Da, la festivalul nostru – sunt director de festival. Sunt și programator, mă ocup și de strângerea fondurilor. Momentan fac toate astea. Dar ceea ce mi se mai pare frumos la Astra – pentru că asta se întâmplă din cauza resurselor (în mod ideal, ar trebui să fie un programator și noi am avut unul, în anii trecuți, dar depinde de fondurile pe care le avem), este faptul că am întâlnit o mulțime de oameni cu care pot organiza activitatea curatorială. Există un comitet de selecție la Encounters, care se ocupă de pre-selecția filmelor și care îmi dă lista scurtă de filme alese, pe care mă uit eu apoi.

Cum se desfășoară selecția la Encounters?

În primul rând, festivalul Encounters a fost creat pentru a crește producția de documentare în regiune, deoarece mai mereu, documentarul a fost un fel de film informativ, destinat exclusiv televiziunii. Așa că am creat acest festival pentru a ajuta la dezvoltarea documentarelor ca formă de artă. Încercăm să atragem documentare artistice, indiferent de subiectul abordat. Elementul principal este, deci, cât de

cinematic este un documentar, cât de atrăgător este din punct de vedere vizual. Ne uităm la toate sub-genurile, dar nu ne oprim la un singur subiect. Avem 40 - 50 % din filme din Africa de Sud și Africa, iar restul sunt filme internaționale. Iar pe lângă cele 5-7 documentare mai mari ale anului, dintre cele nominalizate la Oscar sau Sundance, prin restul, încercăm să promovăm vocile anumitor regiuni și să le oferim o platformă pentru a face asta. Dar arătăm tot, adică festivalul a prezentat diferite proteste anii trecuți. Am avut-o, de exemplu, pe Leila Khaled, din Palestina, am proiectat filme din Israel. Scopul nostru este

să atragem atenția, să reușim să facem publicul să se implice în ceea ce se întâmplă acasă la el.

Din experiența dumneavoastră de jurat, ați premiat vreodată un film numai datorită subiectului abordat, eventual unul controversat?

Fiecare documentar înseamnă un subiect, pentru că, până la urmă, este vorba despre viață. Așa că de aceea ezit în a spune „da” 100%. Depinde mereu de subiect, dar și de cum este acesta interpretat, nu-i așa? Dar mă refer aici la modul în care subiectul te îndeamnă la reflecție sau în care îți depășește spațiul, pentru a deveni universal. Deci răspunsul este „da (râde).”

Ați spune că filmul documentar a devenit mai popular în ultima vreme? Cum credeți că s-a schimbat acesta în ultimii ani?

Documentarul, ca gen, a devenit mai popular. Cred că sunt mai mulți factori care au dus la asta: unul este accesibilitatea – documentarele sunt mai ușor de făcut și de urmărit. Iar asta are de-a face cu tehnologia digitală care, împreună cu Internetul, le dă regizorilor mai mult acces la documentare de tot felul. Și mai cred că s-a dezvoltat pentru că, pentru tinerele generații, sunt mai multe celebrități care fac documentare. Charlize Theron sau prințul Harry, fiecare au făcut câte un documentar. De asemenea, pare un mod mai accesibil de a relaționa între ei și cu lumea, iar ceea ce este fantastic este că din ce în ce mai mulți tineri interacționează cu acest gen. Poate că acum 10 ani trebuia să mergi la școala de film, să ai un distribuitor... Dar azi, cu toate mijloacele alternative de distribuție, cred că devine popular pentru că este mai accesibil.

Credeți că, din poziția în care vă aflați, de a selecta filme pentru un festival, aveți puterea de a transmite un mesaj lumii? Mai mult decât ar avea un regizor?

„Putere” este un cuvânt periculos. Acum, ca să fii un regizor, unul bun, trebuie să vezi o mulțime de filme, așa că din punctul meu de vedere, nu există o diferență în termeni de lucruri la care ai acces ca regizor sau programator. Deci chiar dacă pare că noi suntem cei care selectează ce ajunge la public, de fapt regizorii ne dictează ce este important și ce trebuie să ajungă la public. Sau cel puțin așa se întâmplă în cazul meu!

Dar credeți că, fiind în poziția de a selecta filmele, poate exista riscul ca luarea deciziilor să devină un proces prea subiectiv?

Da, acest risc există. Și chiar dacă ești director de festival sau membru într-un juriu, experiențele tale ca persoană se insinuează în acest proces. De aceea cred că este important ca în această industrie, în particular, să te asiguri că profesioniștii cu care lucrezi călătoresc mult în jurul lumii, pentru a vedea cât mai multe filme și a renunța, pe cât posibil, la prejudecățile personale. Și cred că pericolul vine doar când acest lucru lipsește, adică în absența unei înțelegeri personale a situației tale într-un context global. Deci da, această parte personală poate interveni în proces. Am făcut parte din juriu în care negociam un anumit film și la final zici „Ok, ce părere ai despre film? Explică de ce te atinge într-un anumit mod”. Pentru că asta încercăm să facem, încercăm să găsim legături. Dacă mă uit la o poveste despre tine și frații tăi, ar trebui să pot să mă gândesc la frații mei și nu contează de unde ești, nu contează ce spui. Deci este o poziție dificilă, dar oameni suntem.

Care e poziția mai delicată, cea a unui programator de festival sau cea a unui membru de juriu?

Cred că, din motive diferite, ambele sunt dificile, dar mai ales calitatea de membru de juriu. Dacă ești programator, te gândești că „Ok, asta-i filmul”, și îi permiți publicului să-și aleagă ce vrea să vadă, cum să vadă și toate cele. Dar se acordă un premiu, sunt niște bani oferitei celui care câștigă competiția. Ca membru al juriului, trebuie să fii foarte clar în privința motivațiilor, care trebuie să fie cât se poate de raționale, pentru că spui că din toate filmele, acesta este cel mai bun. De exemplu, sunt membru al juriului AFF, dacă nu am nicio idee despre ce înseamnă Europa de Est, Blocul comunist sau ideologia marxistă, atunci asta devine problematic. Toate aceste lucruri există într-un context, motiv pentru care cred că totul este mai delicat. Sau, cel puțin, trebuie să fii mai puțin vehement, ca membru al juriului.

Dacă ar fi să alegeți o producție din anul 2013 care v-a rămas întipărită în memorie, pentru ce ați opta?

Dumnezeule! (râde) Asta-i o întrebare grea! Pentru că sunt multe documentare excelente anul ăsta... Nu-mi place deloc când sunt întrebată lucrul ăsta de jurnaliști. Chiar e dificil. Dacă trebuie, și chiar trebuie, ce-mi îmi vine în cap acum ar fi „Central Park 5”, ar fi „The Artist Is Present”, ar mai fi încă două filme pe care le-am văzut aici în competiție despre care nu pot să vorbesc... Multe!

Unul dintre cele mai discutate documentare apărute în ultimul an este „The Act of Killing”, proiectat anul acesta la Astra Film Festival. L-ați văzut?

Da, „The Act of Killing”! Și am văzut director's cut-ul, lung de câteva ore. „The Act of Killing” e o chiar un moment de cotitură în cadrul genului documentar, în sensul că îți pătrunde în minte. La un moment dat, stai în sala de cinema și începi să te simți agresat, ceea ce e fantastic! E o manieră excelentă de a spune o poveste, altfel decât cum suntem toți obișnuiți să auzim poveștile, o simțim în noi înșine, ne intră în piele!

Interviu realizat de Diana Voinea și Teodora Lascu

PARAGRAFF

ZIARUL ASTRA FILM FESTIVAL SIBIU

Redactor-șef: Cătălin Olaru

Redactori: Corina David, Diana Voinea, Loredana Ghidarcea, Mihai Kolcsar, Teodora Lascu

Tehnoredactori: Nicu Ilie, Carmen Corbu